

19. O lidech, s nimiž je těžká řeč

A leckdy řeč nemožná, dokonce nebezpečná. Patří k nim všechny odrůdy zlých Frantů – a nejen oni. Jestliže si však začnu myslet, že takových lidí je kolem mne naprostá většina, je to na pováženou – se mnou. Když si někdo nerozumí s nikým nebo i s velkou většinou lidí ve svém okolí, když někdo s nikým nedokáže diskutovat bez hádání či urážek, s nikým se neshodne ani nedohodne, pak se buď pohybuje v prostředí přeplněném psychopaty, a tudíž by se měl poohlédnout jinde. Nebo je závada v něm samotném, a tudíž by měl kritickým zrakem pohlédnout na sebe, nejlépe jít rovnou do sebe.

Odhaduje se, že v dospělé populaci je tak deset až patnáct procent lidí, kteří jsou v tom či onom směru výjimeční: jedna skupinka má mimořádný hudební sluch, kdežto jiní zpívají zcela falešně; několik málo má intelekt blízký Einsteinovu, a zhruba stejný počet právě naopak. Nás tu teď budou zajímat komunikačně extrémní jedinci.

Z mnohotvárné a složité osobnosti člověka vypreparujeme tři dimenze. Ta první se týká inteligence. A protože nám jde o extrémy, vezměme v úvahu jen inteligenci vysokou a na opačném pólu mdlou, nízkou, malinkou.

Druhá dimenze se vztahuje k míře vstřícnosti a laskavosti na straně jedné – a k agresivitě, zlobě a nenávisti na straně druhé, ať už krajně levicové nebo pravicové.

Konečně třetí dimenze je nám už dobře známá – zpětná vazba. Dobrý „zpětnovazebník“ nejen zpětnou vazbu vhodným způsobem vyžaduje, on ji též druhým lidem nabízí, poskytuje. Umí se tázat, vyzývá druhého, aby zpřesnil své výroky a sám si dává pozor, aby byl, jak se dnes říká, v obraze. Naproti tomu člověk opouzdřený vůči zpětné vazbě pořád dokola mluví, nabádá, prohlašuje, křičí, kárá – aniž se zabývá tím, co si druzí myslí, cítí, přejí.

„Bezzpětnovazebníci“ jsou opravdovým postrachem okolí, zejména ti monotematictí, kteří mají jeden jediný námět, a ten vnášejí do debaty bez ohledu na to, o čem je právě řeč. Například: na jistém zasedání se jedná o čištění ulic. O slovo se netrpělivě hlásí muž zralého věku, ostatním se protočí panenky, už ho znají. A on nezklame – začne dlouze a zeširoka mluvit o tom, že v zápise z minulé porady je místo „vždycky“ zapsáno slůvko „stále“, což je nepřijatelné zkreslení a manipulace, proti čemuž on důrazně protestuje, vznáší námítky a stížnost. Vehementně žádá, aby vše, co právě pronesl, bylo dáno doslova do zápisu. Načež zmlkne a zahloubá se do svých četných lejster, nevnímá, o čem je řeč, a za chvíli se opět přihlásí o slovo – a pronese podobný projev.

Máme tedy tři dimenze osobnosti – na každém pólu výraznou charakteristiku, což dohromady činí charakteristik šest: inteligence vysoká (I_1) a nízká (I_2); maximální vstřícnost a laskavý vztah k lidem (V_1) a vstřícnost minimální či spíše záporná čili agresivita (V_2). A konečně za třetí: otevřenost – uzavřenost vůči zpětné vazbě (Z_1 a Z_2). Zkombinujeme-li tyto charakteristiky, dostaneme šest variant komunikačních typů, z nichž nás tu bude zajímat pět.

K prvnímu typu patří pan *Anděl* ($I_1 - V_1 - Z_1$). Je to člověk inteligentní, vstřícný a laskavý, jemuž zpětná vazba perfektně funguje. Mluvit s ním je komunikační lahůdka. Také druhý typ, pan *Ovečka* ($I_2 - V_1 - Z_1$) je na tom komunikačně dobře. Je to hodný a milý člověk, který o sobě dobře ví (funguje mu nejen vnější, nýbrž i vnitřní zpětná vazba), že příliš chytrosti nepobral. Je skromný a uctivý, dovede druhým lidem naslouchat, rád se dá poučit. Může však být snadnou kořistí všelijakých šejdřířů a darebáků, patřících do některé z dalších tří skupin.

Nejnebezpečnější je *Kmotr* ($I_1 - V_2 - Z_1$) – tvor, z něhož dědičnost i život utvořily osobu vysoce inteligentní, avšak se zlou cílovou motivací. Najdeme v ní touhu po majetku, po penězích, nezřízené mocenské aspirace a naprostou absenci morálky. A těmto pochybným motivům slouží nejen *Kmotrův* vysoký intelekt, nýbrž i fungující zpětná vazba. *Kmotr* dovede s lidmi jednat, dokáže se na ně i usmívat, zůstává však to základní: každého dovedně zneužít jako nástroje k dosahování vlastních nekalých záměrů. Pokud se *Kmotrům* postaví někdo do cesty, nemilosrdně a bez zaváhání ho zlikvidují. Správný *Kmotr* ovšem nebude sám sypat jed do kávy, natož střílet či bodat. K tomu má své lidi a může volit mezi dvěma dalšími typy – *Balvanem* a *Pistolníkem*.

Balvan je představitelem kombinace $I_2 - V_2 - Z_2$. Je hloupý, zlý, žádná zpětná vazba. Když ho postavíte na kopec, nasměrujete a popostrčíte, valí se dolů a drtí vše, co je mu v cestě.

Rodným bratry *Balvana* jsou hospodský *Rváč* a pouliční *Raubíř*. Stejně jako *Balvan* jsou neinteligentní, k agresivitě vůči bližním je není nutno navádět, mají ji v sobě. Rádi se sdružují do malých i větších skupin, nosívali různé vlajky, řvou útočná

hesla, shlukují se kolem sparťanského, ostravského i jiného stadiónu. Rádi popíjejí laciné alkoholické nápoje, čímž ještě více utlumují beztak chabý rozum a ještě posilují beztak už značnou agresivitu.

Představitelé posledního z uvažovaných typů nazvěme *Pistolníkem* ($I_2 - V_2 - Z_1$). Na rozdíl od Balvana a jeho bratrů mu funguje zpětná vazba, a proto je různými Kmotry najímán k poněkud fajnovější práci. Kmotrové vypracují přesný plán, zlobu a zlé cíle mají Pistolníci v sobě jako v koze, ovšem zadaný úkol dokáží plnit s jistou obratností, přizpůsobivostí. Nevalí se jediným směrem, svou oběť dovedou pronásledovat, nadběhnout jí, popřípadě s ní před likvidací v klidu porozprávět, aby se lépe trefili. I na stadiónech či na náměstích je najdete, nejsou ale označkováni oholenou lebkou nebo praporem v rukou, bývají to nenápadní pánové středního věku, civilně oděni, kteří Balvany, Rváče a Raubiře nenápadně usměřňují.

Všichni tihle pánové – kromě Anděla a Ovečky – patří k lidem, s nimiž je nesnadná, většinou nemožná domluva. Slušný a chytrý člověk se jim vyhýbá. V demokraticky stabilizovaných poměrech nás chrání před Kmotry a jejich poskoky zákony, jejichž vykonavateli jsou policie, soudy, vězení. V nedemokratických poměrech najdeme nejružnější Kmotry, Balvany, Rváče i Pistolníky mezi oporami režimu.

A v dobách přechodu od jedněch poměrů k jiným nezbyvá občanům, než si dávat dobrý pozor, kdo je kdo a kde. Pravda, je to náročné na čas, energii a rozum. Ale kdybychom si dovolili luxus nezájmu a apatie, mohli by nám staří i noví kmotrové, balvani, rváči i pistolníci zbytečně dlouho komplikovat život.